Универзитет „Гоце Делчев“-Штип, Правен факултет
Штип, Република Македонија

ЧЕТВРТА МЕЃУНАРОДНА НАУЧНА КОНФЕРЕНЦИЈА

ОПШТЕСТВЕНИТЕ ПРОМЕНИ ВО ГЛОБАЛНИОТ СВЕТ

ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ

Штип, 2017

Fourth International Scientific Conference: SOCIAL CHANGE IN THE GLOBAL WORLD © 2017 Copyright Goce Delcev University in Shtip, Republic of Macedonia. Address: Goce Delcev University, Shtip, Faculty of Law, ul. Krste Misirkov bb, PO box 201, 2000, Shtip, R. Macedonia. www.ugd.edu.mk;

Печати / Print 2-ри Август-Штип / 2- ri Avgust- Shtip
Уредник: Елена Максимова

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски", Скопје

3(082)

МЕЃУНАРОДНА научна конференција Општествените промени во глобалниот свет (4 ; Штип)
Општествените промени во глобалниот свет : зборник на трудови / Четврта меѓународна научна конференција = Social change in the global world : proceedings / 4 th international scientific conference = Социальные изменения в глобальном мире : сборник материалов / Четвертый международная научная конференция. - Штип : Универзитет Гоце Делчев = Shtip = Goce Delcev University = Штип = Университет Гоце Делчева, 2017. - [1210] стр. : табели ; 25 см

Трудови на мак., англ. и рус. јазик. - Фусноти кон текстот. - Библиографија кон трудовите

ISBN 978-608-244-423-9

а) Општествени науки - Зборници
COBISS.MK-ID 103854858

Goce Delcev University in Shtip, Faculty of Law
Shtip, Republic of Macedonia

FOURTH INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE

SOCIAL CHANGE IN THE GLOBAL WORLD

PROCEEDINGS

Shtip, 2017

Университет им. Гоце Делчева, Юридический факультет
Штип, Республика Македония

ЧЕТВЕРТЫЙ МЕЖДУНАРОДНАЯ НАУЧНАЯ КОНФЕРЕНЦИЯ

СОЦИАЛЬНЫЕ ИЗМЕНЕНИЯ В ГЛОБАЛЬНОМ МИРЕ

СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ

Штип, 2017

Организациски комитет / Organizational Committee/ Организационный комитет конференции

Jovan Ananiev PhD, Faculty of Law, University “Goce Delcev”- Shtip, Macedonia, jovan.ananiev@ugd.edu.mk
Kristina Misheva PhD, Faculty of Law, Goce Delcev University in Shtip, Macedonia, kristina.miseva@ugd.edu.mk
Marija Ampovska PhD, Faculty of Law, Goce Delcev University in Shtip, Macedonia, marija.radevska@ugd.edu.mk
Elena Maksimova, LL.M, Faculty of Law, Goce Delcev University in Shtip, Macedonia, elena.ivanova@ugd.edu.mk

Програмски комитет / Program Committee / Программный комитет конференции

Adoyi Onoja PhD, Nassarawa State University, Keffi, Nigeria, onojaa@yahoo.com
Afet Mamuti PhD, Faculty of Law, State University of Tetovo, Macedonia, afet.mamuti@unite.edu.mk
Agim Nuhiu PhD, Faculty of Law, State University of Tetovo, Macedonia, agim.nuhiu@unite.edu.mk
Agor Sarkisyan PhD, University of Svishtov, Bulgaria, agop@uni-svishtov.bg
Alenka Verbole PhD, currently- OSCE Mission in Tirana, University of Ljubljana, Slovenia, alenka.verbole@osce.org
Altin Shegani PhD, Faculty of Law, University of Tirana, Albania, altin_shegani@yahoo.com
Ana Nikodinovska Krstevska PhD, Faculty of Law, Goce Delcev University in Shtip, Macedonia, ana.nikodinovska@ugd.edu.mk
Anastasia Bermúdez Torres PhD, Faculty of Law, Political Science and Criminology, University of Liege, Belgium, abermudez@ulg.ac.be
Andon Majhoshev PhD, Faculty of Law, Goce Delcev University in Shtip, Macedonia, andon.majhosev@ugd.edu.mk
Bekim Beliqi PhD, University of Prishtina, Department of Political Science, Kosovo, bekim.baliqi@gmail.com
Belul Beqaj PhD, University of Business and Technology, Department of Political Science, Prishtina, Kosovo, belul.beqaj@gmail.com
Borka Tushevska PhD, Faculty of Law, Goce Delcev University in Shtip, Macedonia, borka.tusevska@ugd.edu.mk
Elena Ivanovna Nosreva PhD, Faculty of Law, Voronezh State University, Russia, elena@nosyreva.vrn.ru
Gabriela Belova PhD, Faculty of Law, University “Neofit Rilski”, Blagoevgrad, Bulgaria, gbelova@hotmail.com
Gemma Andreone PhD, Institute for International Legal Studies of the Italian National Research Council (ISGI - CNR), Italy, gemma.andreone@gmail.com

Haluk Aydin PhD, Faculty of Arts and Sciences, Balıkesir University, Balıkesi, Turkey, aydinhaluk@hotmail.com
Igor Kambovski PhD, Faculty of Law, Goce Delchev University in Shtip, Macedonia, igor.kambovski@ugd.edu.mk
Ivana Bajakić PhD, Department of Economic Sciences, Faculty of Law, Zagreb, Croatia, ivana.bajakic@pravo.hr
Kristina Misheva PhD, Faculty of Law, Goce Delcev University in Shtip, Macedonia, kristina.miseva@ugd.edu.mk
Kristine Whitnable PhD, Faculty of Law, Goce Delcev University in Shtip, Macedonia, kristine.whitnable@ugd.edu.mk
Jadranka Denkova PhD, Faculty of Law, Goce Delcev University in Shtip, Macedonia, jadranka.denkova@ugd.edu.mk
James C. Helfrich PhD, Global Scholars, Liberty University, Colorado, USA, jchelfrich@aol.com
Jovan Ananiev PhD, Faculty of Law, University “Goce Delcev”- Shtip, Macedonia, jovan.ananiev@ugd.edu.mk
Jusuf Zejneli PhD, Faculty of Law, State University of Tetovo, Macedonia, jusuf.zejneli@unite.edu.mk
Maciej Czerwinski PhD, Institute of Slavic Philology, Jagiellonian University, Krakow, Poland, maciej.czerwinski@uj.edu.pl
Marieta Olaru PhD, Doctoral School in Business Administration, Research Center for Business Administration, Department of Business, Consumer Sciences and Quality Management, The Bucharest University of Economic Studies, Romania, olaru.marieta@gmail.com
Marija Ignjatovic PhD, Faculty of Law, University of Nis, Serbia, marija@prafak.prafak.ni.ac.rs
Marina Valentinovna Sencova (Karaseva) PhD, Faculty of Law, Voronezh State University, Russia, smv@law.vsu.ru
Mato Brautović PhD, University of Dubrovnik, Croatia, mbraut@unidu.hr
Migena Leskoviku PhD, Law Faculty, European University of Tirana, Albania, migena.leskoviku@gmail.com
Natalia Vladimirovna Butusova PhD, Faculty of Law, Voronezh State University, Russia, butusova@law.vsu.ru
Naser Ademi PhD, Faculty of Law, State University of Tetovo, Macedonia , dr.naserademi@gmail.com
Nives Mazur Kumrić PhD, Faculty of Law, Political Science and Criminology, University of Liège, Belgium, nives.mazurkumric@ulg.ac.be
Olga Koshevaliska PhD, University “Goce Delcev”- Shtip, Faculty of Law, Macedonia, olga.kosevaliska@ugd.edu.mk
Patrick Wautelet PhD, Faculty of Law, Political Science and Criminology, University of Liege, Belgium, patrick.wautelet@ulg.ac.be
Recai Aydin PhD, Associate Professor, Vice Rector of International University of Sarajevo, Bosnia and Herzegovina, raydin77027@yahoo.com
Ruzica Simic Banovic, PhD in Economics, Senior Assistant - Lecturer, Faculty of Law, University of Zagreb, Croatia, ruzica.simic@pravo.hr

Senada Sabic Selo PhD, Institute for International Relations, Zagreb, Croatia, senada@irmo.hr
Silviu G. Totelecan PhD, Cluj-Napoca Branch of Romanian Academy, Socio-Human Research Department of "G. Baritiu" History Institute, Romania, silviu.totelecan@g,ail.com
Slavejko Sasajkovski PhD, Institute for Sociological, Political and Legal Research, University “St. Cyril and Methodius”, Skopje, Macedonia, bilbilef@isppi.ukim.edu.mk
Strahinja Miljkovića PhD, Faculty of Law, Mitrovica, strahinja.miljkovic@pr.ac.rs
Strashko Stojanovski PhD, Faculty of Law, Goce Delcev University in Shtip, Macedonia, strasko.stojanovski@ugd.edu.mk
Suzana Dzamtoska Zdravkovska PhD, Faculty of Law, Goce Delcev University in Shtip, Macedonia, suzana.dzamtoska@ugd.edu.mk
Tamara Perisin, MJur (Oxon) PhD, Department of European Public Law - Jean Monnet, University of Zagreb - Faculty of Law, Croatia, tamara.perisin@pravo.hr
Tatjana Petrovna Suspicina PhD, Moscow Law Academy, Moscow, Russia
Tunjica Petrašević PhD, Faculty of Law, University of Osijek, Croatia, tpetrase@pravos.hr
Yuriy Nikolaevich Starilov PhD, Faculty of Law, Voronezh State University, Russia, juristar@vmail.ru
Wouter Van Dooren PhD, Public Administration and Management, University of Antwerp, Belgium, wouter.vandooren@uantwerpen.be
Zoran Tomic PhD, University of Mostar, Bosnia and Herzegovina, zoran.tomic@sve-mo.ba

Содржина

LAW...9
Александра Ангеловска
РОДОСКВЕРНАВЕЊЕТО КАКО ОБЛИК НА СЕКСУАЛНО НАСИЛСТВО ВРЗ ДЕЦА – ОПШТЕСТВЕНА И КАЗНЕНО-ПРАВНА РЕАКЦИЈА 11
Борка Тушевска
ОДГОВОРНОСТА НА СТЕЧАЈНИОТ УПРАВНИК СПОРЕД МАКЕДОНСКОТО ПРАВО..27
Војо Беловски, Андон Мајхошев
ЕВРОПСКОТО ТРУДОВО ПРАВО И ГЛОБАЛИЗАЦИЈАТА 47
Василка Салевска-Трајкова
СОЗДАВАЊЕТО НА ЕВРОПСКОТО УСТАВНО ПРАВО НИЗ ПРОЦЕСОТ НА ЕВРОПСКА ИНТЕГРАЦИЈА 75
Весна Стефановска, Богданчо Гогов
СОЦИЈАЛНО ИСКЛУЧУВАЊЕ: ПРЕД И ПО КРИМИНАЛОТ......................101
Vesna Stojanovic, Strahinja Miljkovic
CHANGES IN SOCIAL INSURANCE WITHIN DISABILITY INSURANCE ON INTERNATIONAL PLAN AND SOCIAL LAW OF THE REPUBLIC OF SERBIA 119
Višnja Lachner
LEGAL – HISTORICAL ASPECTS OF CRIMINAL REGULATION OF ACTIVE BRIBERY AND CORRUPTION IN STATUTORY LAW OF THE MEDIEVAL DALMATIAN MUNICIPALITIES 135
Дарко Јанкуловски
КОДЕКС ЗА ПРОФЕСИОНАЛНАТА ЕТИКА НА АДВОКАТИТЕ, АДВОКАТСКИТЕ СТРУЧНИ СОРАБОТНИЦИ И АДВОКАТСКИТЕ ПРИПРАВНИЦИ НА АДВОКАТСКАТА КОМОРА НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА...149
Диана Бошковска, Наташа Данилоска,Билјана Ангелова,Татјана Петковска Мирчевска
ВЛИЈАНИЕТО НА ФИНАНСИСКАТА КРИЗА ОД 2008 ГОДИНА ВРЗ ПРОМЕТОТ НА МАКЕДОНСКАТА БЕРЗА ЗА ХАРТИИ ОД ВРЕДНОСТ ..163
Димитар Апасиев, Елена Максимова
СУДЕЊЕТО НА ВЕШТЕРКИТЕ ВО РИМСКОТО И ВО СРЕДНОВЕКОВНОТО ПРАВО 177
Dubravka Akšamović, Lidija Šimunović
CROSS-BORDER INSOLVENCY PROCEEDINGS: MAIN AND SECONDARY INSOLVENCY PROCEEDINGS UNDER THE NEW EU INSOLVENCY REGULATION...195
Zaneta Poposka

SEGREGATION OF ROMA IN SCHOOLS FOR PERSONS WITH DISABILITIES – CASE LAW OF THE EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS 213
Жарко Димитриевич
КЛАУЗУЛА О ПХБ КАК ОБЯЗАТЕЛЬНЫЙ ЭЛЕМЕНТ ДОГОВОРА НА ПРОВЕДЕНИЕРЕМОНТНЫХ РАБОТНА ОБЪЕКТАХЭЛЕКТРОЭНЕРГЕТИКИ – ПОДСТАНЦИЯХ И ИХ БЛОКАХ ПИТАНИЯ 227
Zeynep Ece Unsal, Ivica Simonovski
"OPEN DOOR" VS "BACK DOOR" POLICY: LESSONS FOR TURKEY IN THE SCOPE OF TERRORISM, MIGRATION AND BORDER SECURITY 241
Ivica Josifovic
EUROPEAN UNION'S CROSS-BORDER COOPERATION IN EXCHANGING AND PROCESSING DIGITAL EVIDENCE...261
Игор Камбовски
РАЗВОЈ НА ЕЛЕКТРОНСКАТА ТРГОВИЈА 277
Ice Ilijevski, Zlate Dimovski, Kire Babanoski, Aleksandar Georgiev
SMUGGLING OF MIGRANTS DURING REFUGEE CRISES..............................291
Jelena Kasap
HISTORICAL- LEGAL BASIS OF REGULATION OF THE LIABILITY FOR DAMAGE CAUSED BY ANIMALS 303
Јован Андоновски, Љубиша Стефаноски
ПРАВО НА ПОСВОЕНИТЕ ДЕЦА ДА ГО ЗНААТ СВОЕТО БИОЛОШКО ПОТЕКЛО И ИДЕНТИТЕТОТ НА СВОИТЕ РОДИТЕЛИ...............................325
Katerina Klimoska
EUROPEAN DIGITAL SINGLE MARKET AN OPEN DOOR FOR THE FOURTH INDUSTRIAL REVOLUTION...339
Кристина Мишева, Самир Латиф
ПРАВА, ОБВРСКИ И ОДГОВОРНОСТИ НА ЧЛЕНОВИТЕ НА ОРГАНОТ НА УПРАВУВАЊЕ ВО ЈАВНИТЕ ЗДРАВСТВЕНИ УСТАНОВИ 351
Лазар Нанев, Олга Кошевалиска, Елена Максимовска
ПРИТВОР ВО ПОСТАПКАТА СПРЕМА ДЕЦА 367
Ленче Коцевска, Јован Ананиев
ИНСТИТУЦИОНАЛНАТА ИНФРАСТРУКТУРА НА МЕХАНИЗМИТЕ ЗА ЗАШТИТА ОД ДИСКРИМИНАЦИЈА ВО ЈУГО- ИСТОЧНА ЕВРОПА: СТАНДАРДИ И ПЕРСПЕКТИВИ...383
Ljupcho Petkukjeski, Marko Andonov, Zoran Mihajloski, Kristina Misheva
EMPLOYEES' PARTICIPATION IN THE MANAGEMENT AND DECISION MAKING IN PUBLIC ENTERPRISES AND INSTITUTIONS – THE CASE OF THE REPUBLIC OF MACEDONIA 401
Maja Nastić
THE EUROPEAN COURT FOR HUMAN RIGHTS AND NATIONAL CONSTITUTIONAL COURTS-THE RELATIONSHIP OF CONFLICT OR RELATIONSHIP OF COOPERATION...421

Мария Липчанская Александровна, Куликова Светлана Анатольвена
СВОБОДА СЛОВА КАК ФОРМА ВЫРАЖЕНИЯ КОНСТИТУЦИОННОГО КОНСТРУКТИВНОГО ПРОТЕСТА 435
Марија Амповска
СИСТЕМ НА ДОБРОВОЛНО ЗДРАВСТВЕНО ОСИГУРУВАЊЕ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА: ПРЕДНОСТИ И СЛАБОСТИ 459
Marko Dimitrijević
THE INFLUENCE OF THE NEW MODEL OF ECONOMIC GOVERNANCE ON SHAPING EUROPEAN MONETARY LAW 473
Методија Ангелески, Самир Салиевски
ЗАСТАПЕНОСТ НА КРИМИНАЛИСТИКАТА НА ПРАВНИТЕ ФАКУЛТЕТИ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА 489
Милена Апостоловска-Степаноска
ЕВРОПСКОТО ДРЖАВЈАНСТВО И СУДОТ НА ПРАВДАТА НА ЕВРОПСКАТА УНИЈА 505
Mirjana Sredojević
CRIMINAL LAW SESSION DOMESTIC VIOLENCE AND THE MEDIA 519
Natalia Butusova
КОНСТРУКТИВНОЕ ПОЛИТИЧЕСКОЕ УЧАСТИЕ ГРАЖДАН КАК ГАРАНТИЯ ИХ КОНСТИТУЦИОННЫХ ПРАВ 537
Neli Georgieva Radeva
TRANSPOSITION OF BYZANTINE LAW IN SLAVIC LEGISLATION 561
Nerma Čolaković-Prguda
INSTITUTIONS OF GLOBAL ECONOMY AND ECONOMIC CRISIS OF 2008573
Новак Крстић
ДОГОВОРОТ ЗА НАСЛЕДУВАЊЕ ВО ИДНИТЕ ГРАЃАНСКИ КОДИФИКАЦИИ НА СРБИЈА И МАКЕДОНИЈА – ПОГЛЕД НА РАБОТНИТЕ ТЕКСТОВИ НА ГРАЃАНСКИТЕ ЗАКОНИЦИ 585
Nora Osmani
THE RIGHT TO BE FORGOTTEN IN THE DIGITAL AGE 605
Олга Кошевалиска, Лидија Давкова
ПЕРЕЊЕ ПАРИ И ДРУГИ ПРИНОСИ ОД КАЗНИВО ДЕЛО ВО МАКЕДОНСКОТО КАЗНЕНО ЗАКОНОДАВСТВО 619
Ольга Рогачева
НАДЛЕЖАЩЕЕ ПУБЛИЧНОЕ УПРАВЛЕНИЕ – НЕОБХОДИМАЯ И ВАЖНАЯ ЗАДАЧА РАЗВИТИЯ АДМИНИСТРАТИВНОГО ПРОЦЕДУРНОГО ПРАВА В РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ 637
Петар Поп-Арсов
ЗНАЧЕЊЕТО НА КОНВЕНЦИЈАТА ЗА КОМПЈУТЕРСКИ КРИМИНАЛ НА СОВЕТОТ НА ЕВРОПА ВО ПРЕВЕНЦИЈАТА И ЗАШТИТАТА ОД

ДЕВИЈАНТНИ ПОЈАВИ НА ИНТЕРНЕТОТ КАКО ПЛАТФОРМА ПРЕКУ КОЈА СЕ ОДВИВАА ГЛОБАЛНИ ОПШТЕСТВЕНИ ПРОМЕНИ 657
Ристо Илиоски, Марија Амповска
ОСОБИНИ И ДЕЈСТВО НА СТЕКНУВАЊЕТО БЕЗ ОСНОВА......................675
Sasa Knezevic, Ivan Ilic, Darko Dimovski
FORCED STERILIZATION – A CRITICAL REVIEW OF THE ECtHR PRACTICE..691
Suzana Dimić
SERBIAN PERSONAL INCOME TAX IN ENVIRONMENT OF GLOBALIZATION CHANGES 709
Suzana Nashkova
METHODS OF DETERMINATION AND PAYMENT OF THE COMPENSATION FOR KNOW-HOW AGREEMENTS: IMPLEMENTED SOLUTIONS FROM THE ASPECT OF THE MACEDONIAN LEGISLATION...721
Татьяна Сафронова
ИНСТИТУТ ВЛАДЕНИЯ В ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВЕ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ: СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ РЕФОРМИРОВАНИЯ 739
Tina Miletić
CRIMINAL PROCEDURAL PRINCIPLES IN ROMAN LAW AND AUTONOMOUS COMMUNITIES IN MEDIEVAL DALMATIA 757
Helga Špadina
EMPLOYMENT AND LABOUR RIGHTS FOR PERSONS UNDER INTERNATIONAL PROTECTION IN REPUBLIC OF CROATIA......................773
Hristina Runceva Tasev
THE THREAT OF CONTEMPORARY EUROPE: POPULISM AND EUROSCEPTICISM 785
Xhemail Limani
МОБИНГ ПСИХИЧКО НАСИЛСТВО НА РАБОТНОТО МЕСТО................805

POLITICS..819
Alexandra Glukhova
СОВРЕМЕННЫЙ ПОПУЛИЗМ КАК ВЫЗОВ ЛИБЕРАЛЬНОЙ ДЕМОКРАТИИ 821
Билјана Цветановска Гугоска, Марија Караева, Весна Гоцева
ГЛОБАЛИЗАЦИЈА VS. РЕГИОНАЛИЗАЦИЈА; ВАЖНОСТА ОД ЕФИКАСНИ СТРАТЕГИИ И ПОЛИТИКИ ЗА РЕГИОНАЛЕН РАЗВОЈ ВО КОНТЕКСТ НА ГЛОБАЛИЗИРАНИОТ ЕКОНОМСКИ СИСТЕМ СО ПОСЕБЕН ОСВРТ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА 839
Victoria Chernikova
POLITICAL SYMBOLS AND REGIONAL IDENTITY IN RUSSIA 857
Дејан Маролов, Страшко Стојановски

ОХРИДСКИОТ РАМКОВЕН ДОГОВОР НАСПРОТИ ТИРАНА ПЛАТФОРМА 865
Iskren Ivanov
GEOPOLITICS OF RUSSIAN ORTHODOXY AS AN INSTRUMENT IN THE HYBRID WAR ON THE BALKANS 887
Јован Ананиев
КОНЦЕПЦИСКИ АСПЕКТИ НА МЕТОДОЛОГИЈАТА ЗА ОЦЕНУВАЊЕ НА ПРОГРАМСКИТЕ ДОКУМЕНТИ ЗА ПОЛИТИКИТЕ ЗА РЕГИОНАЛЕН РАЗВОЈ 899
Никола Амбарков
ВАЖНОСТА НА ВЕТОТО КАКО КОЧНИЦА НА ВОЛЈАТА НА ЗАКОНОДАВЕЦОТ И ЕФЕКТИВНИ СРЕТСТВО ЗА ЗАШТИТА НА ВИТАЛНИТЕ НАЦИОНАЛНИ ИНТЕРЕСИ НА КОЛЕКТИВНИТЕ ИДЕНТИТЕТИ ВО ЗЕМЈИТЕ НА КОНСОЦИЈАЛНА ДЕМОКРАТИЈА 917
Николай Баранов
ВЛИЯНИЕ СЕКЬЮРИТИЗАЦИИ НА ПОЛИТИКУ СОВРЕМЕННОГО ГОСУДАРСТВА: ИНФОРМАЦИОННЫЙ АСПЕКТ 933
Ольга Попова
ЭЛЕКТРОННАЯ СИСТЕМА ГОЛОСОВАНИЯ: ПРАКТИКИ, ПОЛИТИЧЕСКИЕ ЭФФЕКТЫ И РИСКИ 949
Olga Sidenko
META-GOVERNANCE: PROBLEMS AND PROSPECTS 967
Роман Савенков
ОБЩЕЕ И ОСОБЕННОЕ В КОНЦЕПТУАЛЬНЫХ ПОДХОДАХ К АНАЛИЗУ ПОЛИТИЧЕСКОЙ ОППОЗИЦИИ В РОССИЙСКОЙ И ЗАРУБЕЖНОЙ ПОЛИТИЧЕСКОЙ НАУКЕ 983
Sulejman Muca
INFLUENCE OF POLITICAL PARTIES IN THE PROCESS OF DEMOCRATIZATION 1005

SOCIETY 1017
Анита Димитријовска-Јанкуловска
ЗАПАДНОТО ОПШТЕСТВО-ГОРДОСТ ИЛИ ПРЕДРАСУДА? 1019
Васко Шутаров
ЖИВЕЕЈЌИ НА РАБОТ ПОМЕЃУ КУЛТУРИТЕ И ПОВЕЌЕСЛОЈНИТЕ ОПШТЕСТВА 1029
Dobrinka Chankova
LAW AND CUSTOM AS SOCIAL REGULATORS: HISTORICAL ASPECTS AND MODERN DIMENSIONS 1045
Драган Стефановски

ПРОЦЕСОТ НА ГЛОБАЛИЗАЦИЈА, ПОСТСОЦИЈАЛИСТИЧКИОТ ГРАД И РЕЗИДЕНЦИЈАЛНАТА СЕГРЕГАЦИЈА 1055
Драгана Лазаревска
АНАЛИЗА НА СИСТЕМОТ НА ЗАШТИТА НА СЕМЕЈСТВОТО ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА 1073
Ирена Авировиќ
ДАЛИ ПРЕДБРАЧНИТЕ ЗАЕДНИЦИ ГО ПОДОБРУВААТ БРАКОТ? ПОГЛЕД КОН СЕМЕЈНАТА ДИНАМИКА ВО МАКЕДОНИЈА 1099
Јадранка Денкова, Панде Лазаревски, Бранка Денкова
МЕМОРИРАЊЕТО НА ЗНАЕЊЕТО ВО ЈАВНИОТ СЕКТОР ОСНОВА ЗА ЕФЕКТИВНОСТА НА ОРГАНИЗАЦИИТЕ (СТУДИЈА НА СЛУЧАЈ ВО РМ) 1115
Македонка Радуловиќ
НОВИТЕ СЕМЕЈНИ ВРЕДНОСТИ 1129
Милица Денковска
ФАКТОРИТЕ КОИ ВЛИЈААТ ВРЗ ПЕРЦЕПЦИЈАТА НА ТУЃОСТА ВО ПАТОПИСНАТА КНИЖЕВНОСТ 1147
Slavko Sasajkovski, Ljubica Micanovska
KEYNESIANISM vs. NEOLIBERALISM – SEVERAL POLITICAL – ECONOMIC REFLECTIONS 1157
Трајче Стојанов
НОВИОТ АТЕИЗАМ КАКО НЕОЛИБЕРАЛНО ИМПЕРИЈАЛИСТИЧКО ОРУДИЕ 1171

MEDIA AND COMUNICATION 1183
Андон Мајхошев, Сузана Џамтовска-Здравковска
САМОРЕГУЛАЦИЈА НА МЕДИУМИТЕ-КОМПАРАТИВНА АНАЛИЗА 1185
Daria Shcheglova
СОЦИАЛЬНО-ЭТИЧЕСКИЙ МАРКЕТИНГ: ЛЕГИТИМАЦИЯ ЛОКАЛЬНЫХ ВЛАСТЕЙ В ЭПОХУ ПОСТ-ПРАВДЫ 1199
Драгана Кузмановска, Снежана Кирова, Биљана Иванова
ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА НА ЕЛЕКТРОНСКИТЕ МЕДИУМИ ВО НАСТАВАТА ПО СТРАНСКИ ЈАЗИЦИ 1213
Marija Drakulovska Cukalevska, Anica Dragovic
THE ROLE OF GLOBALIZATION AND MEDIA IN MODERN SOCIETY 1223
Наташа Данилоска, Снежана Костадиноска-Милошеска, Диана Бошковска
НОВА СТРАТЕШКА ПЕРСПЕКТИВА НА ПРЕТПРИСТАПНАТА ПОМОШ НА ЕУ-ИПА 2 1235
Nikola Vangelov
CULTURAL ARCHETYPES IN FACEBOOK COMMUNICATION 1253
Plamen Atanasov

ONLINE VS. TRADITIONAL MEDIA IN THE COMMUNICATION OF YOUNG EDUCATED PEOPLE..1267

Страшко Стојановски, Јадранка Денкова
МЕДИУМИТЕ И МЕДИУМСКОТО ИНФОРМИРАЊЕ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА: ФАКТОРИ НА ВЛИЈАНИЕ НА ПОЛИТИЧКАТА МОБИЛИЗАЦИЈА ВРЗ СИСТЕМОТ НА ЈАВНОТО МЕДИУМСКО ИНФОРМИРАЊЕ 1281

ОДГОВОРНОСТА НА СТЕЧАЈНИОТ УПРАВНИК СПОРЕД МАКЕДОНСКОТО ПРАВО

Борка Тушевска

доцент на Правен факултет, Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип,

borka.tusevska@ugd.edu.mk

Апстракт:

Предмет на проучување во овој труд претставува концептот на граѓанско правната одговорност на стечајните управници во Република Македонија. Проблематиката предвидена како предмет на истражувањето, се проучува преку анализа на применливото материјално граѓанско право, а во одредени сегменти, за потребите на истражувањето, тематиката се анализира и низ призмата на применливото граѓанско процесно право.

Предизвикот да се истражува оваа материја произлегува од бројните практични проблеми и дилеми, што го доведуваат во прашање ефикасното и законито спроведување на стечајните постапки во Република Македонија. Во насока на ова, при спроведувањето на стечајните постапки се наметнуваат прашањата за видот и обемот на одговорност на стечајниот управник, правните стандарди за утврдувањето на одговорноста на стечајниот управник, концептот на надомест на штета на стечајните доверители и доверителите на стечајната маса, правниот режим на застареност на побарувањето по основ на штета причинета од стечајниот управник итн.

При проучувањето на оваа материја, предвид ќе се земат и решенијата предвидени во „кодексот на етиката за стечајните управници, и „професионалните стандарди за стечајна постапка.“ На овој начин, со помош на компаративно дескриптивна-анализа на законските решенија и теоретски концепти, анализа на воспоставените професионални стандарди и решенијата предвидени во етичкиот кодекс, ќе се обидеме да ги елаборираме предностите и слабостите во постојните решенија и практики, како и да укажеме на можните интервеции на ова поле, со цел отстранување на одредени недоследности и подобрување на состојбата на ова поле.

Клучни зборови: *одговорност, стечаен управник, штета, стечајна маса, стечајни доверители.*

LEGAL LIABILITY OF THE INSOLVENCY ADMINISTRATOR UNDER MACEDONIAN LAW

Borka Tushevska, PhD.,

Faculty of Law, University "Goce Delchev" - Shtip

borka.tusevska@ugd.edu.mk

Abstract:

Subject matter of this research is the concept of civil legal liability of the insolvency administrators in Republic of Macedonia. The main issue, predicted as a main subject matter of this research, will be explore through applicable material civil law, and in certain parts, for the needs of the research, the subject will be analyzed using civil procedural law too.

The main challenge to explore this issue, primarily stems from the numerous and various practical problems and dilemmas, which impose the question about efficient and lawful implementation of bankruptcy procedures in the Republic of Macedonia. In this direction, during the enforcement of insolvency procedures many questions have been imposed, such as: the scope and type of liability of the insolvency administrator, legal standards pursuant to which the insolvency administator should act, the compensation concept of damage to creditors, the limitation of claim for damages caused by a breach of duty, etc. Subject matter of this research will also be the concept of insurance of the insolvency administrator, as a compulsory and professional type of insurance risks, arising from the execution of his tasks.

For the need of this research, we'll consider the provisions stipulated at the "Code of ethics and professional standards of insolvency administrators," European and international practices, standards and solutions. In this way, by using the comparative and descriptive method of reasoning, established professional standards and solutions anticipated in the code, analuze of the comparative theory and practice, we'll attempt to elaborate the advantages and shortcomings of the existing solutions and practices, as well as to indicate the possible interventions in this field, in order to eliminate certain inconsistencies, and improve the situation in this field.

Keywords: *liability, insolvency administrator, damage, insolvency estate, bankruptcy creditors.*

Вовед

Проучувањето на концептот на „одговорност на стечајниот управник" претставува сложена научно-истражувачка работа. Ваквата констатација ја базираме на фактот што самата материја за стечајот и стечајната постапка е комплексна а, истовремено, и самото прашање за „одговорноста на вршителите на доверените работи", како генерален (општ) концепт, е комплексно.

Проучувањето на „одговорноста на стечајните управници," ја наметнува потребата од темелно познавање на повеќе законски прописи од граѓанско правен и кривично правен карактер. Водејќи се од тематиката на трудот, во фокусот на нашето внимание е исклучиво граѓанско правната одговорност. Во таа насока, предмет на истражувањето ќе бидат законските прописи кои што го уредуваат стечајот и стечајната постапка, а за одделни прашања кои се во функција на проучувањето на овој концепт на одговорност, ќе се послужиме со релеватните законски прописи како дел од релеватното граѓанско материјално и процесно право.[1]

Стечајот како материјално правно прашање, и стечајната постапка како посебен вид на постапка, се уредени со Закон за стечај („Службен весник на Република Македонија" бр. 34/2006, 126/2006, 84/2007, 47/2011, 79/2013, 164/2013, 29/2014, 98/2015 и 192/2015, во понатамошниот текст ЗС). ЗС го уредува концептот на „одговорност на стечајните управници" предвидувајќи: а) за што и на кој му одговара стечајниот управник; б) кои се правата и обврските на стечајниот управник како администратор на стечајната постапката; в) какви се овластувањата на стечајниот управник во стечајната постапка; г) во кој рок застаруваат побарувањата од штета настаната со повреда на некои од должностите на стечајниот управник, итн.

Во низата законски решенија, ЗС ја предвидува и контролата врз работата на стечајниот управник, условите и начинот на именување на стечајните управници, задолжителното осигурување од одговорност на стечајниот управник итн.[2] Сите наведени прашања, повеќе или помалку,

---

[1] На стечајната постапка соодветно се применуваат одредбите од Законот за парничната постапка, ако со ЗС поинаку не е определено (ЗС, член 7). Сепак, таму каде што ЗС изречно предвидува дека не постои простор за примена на ЗПП, остануваат да важат решенијата на ЗС. Во ова смисла, решението од член 14 од ЗС, каде е предвидено дека во стечајната постапка не може да се изјават вонредни правни лекови.

[2] Стечајниот управник како администратор на постапката има бројни други законски обврски, кои поради обемноста на проблематиката нема да бидат предмет на анализа во трудот.

придонесуваат кон проучувањето на концептот на „одговорност на стечајниот управник“ според македонското право, како исклучително битен сегмент што непосредно влијае врз обезбедување на ефикасно и ефективно спроведување на стечајните постапки.

Прашањето за утврдувањето на одговорноста на стечајните управници, зазема значајно место во теоретски делиберации на академските кругови, практиката на надлежните судови, и воопшто во правната фела. Според нас, токму стечајните управници ја имаат клучната улога во обезбедувањето на примената на основните начела на стечајната постапка[3] и обезбедувањето на квалитетни и законити стечајни постапки.

Како аргумент во прилог на ова се и законски интервенции на полето на стечајот и стечајната постапка. При анализа на законските интервенции, како плод на имплементираната стечајна реформа во Република Македонија[4], лесно може да се констатира дека помеѓу направените измени и дополнувања, постојат и такви што се однесуваат на статусот на стечајниот управник. Поконкретно, од проучувањето на решенијата содржани во стечајната реформа во Република Македонија, лесно може да се констатира дека речиси повеќето од нив се однесуваат на позицијата на стечајниот управник. Во ова насока се измените и дополнувања кои се однесуваат на начинот на стекнувањето на лиценца, изборот на стечајните управници според методата на електронско избирање, обврските на стечајниот управник, итн.[5] Како надополнување во

[3] Почитувањето и имплементацијата на начелата на стечајната постапка во полна и вистинска смисла, суштествено придонесува кон спроведувањето на законити и ефикасни стечајни постапки, обезбедувајќи правна заштита на доверителите, собирање и пресметување на реалната вредност на стечајната маса, правична распределба на имотот на стечајниот должник итн. Види повеќе: Јовановић-Zattila, M.; *Стечајно право*, Досие, Београд, 2007, стр. 21-25.

[4] Kostovski, D., *Bankruptcy law in the Republic of Macedonia*, 2015. URL= https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:Xffa9mcmexAJ:https://www.insol-europe.org/download/documents/748+&cd=1&hl=en&ct=clnk. Accessed 12 June 2017.

[5] Закон за изменување и дополнување на Законот за стечајната постапка 126/2006 (во понатамошниот текст ЗИДСП): за стечаен управник не може да се именува управник кој до тој момент веќе води стечајна постапка во најмалку три претпријатија; ЗИДСП 47/2011: стечајните управници задолжително за секоја година плаќаат годишна членарина во износ од една просечна плата исплатена во Републиката, а друштвото стечаен управник три просечни плати исплатени во Републиката во претходната година; ЗИДСП 79/2013 и 164/2013 што го најголем дел се однесуваат на именувањето на стечајните управници, полагањето на испити, трошоците за обуки на стечајните управници итн; ЗИДСП 29/2014, што се однесува на обврската на стечајниот управник правото на градба врз основа на договор за соинвеститорство или заедничка градба склучен пред отворањето на стечајната постапка да го евидентира како имот кој влегува во стечајна маса, иако објектот не е изграден. ЗИДЗС 98/2015 каде е предвидено додавање на нов член 34-а според што: стечајниот управник е должен во рок од осум

прилог на ова е и констатацијата на Костовски Д., според кој што „имплементацијата на електронското именување на стечајните управници[6], во суштина треба да придонесе не само кон редуцирање на временската рамка на спроведување на стечајните постапки, туку и кон обезбедување на поголема законитост во спроведувањето на стечајната постапка.“[7]

Проучувањето на стечајот и стечајната постапка, нужно ја наметува и потребата од споредбено правна анализа на законските прописи кои ја уредуваат оваа материја.[8] Како дополнување во прилог на ова, стои и фактот што во последната деценија од 21 век, Европа никогаш повеќе не се посветила на реформите во стечајот и стечајната постапка, и тоа не само во поглед на прекуграничните стечајни постапки, туку и на хармонизацијата и усогласувањето на националните легислативи во поглед на одделни материјални прашања на полето на стечајот.[9] Ова констатација е целосно применлива и кога станува збор за проучувањето на статусот и концептот на „одговорност на стечајниот управник, in concreto, на граѓанско правната одговорност на стечајниот управник“ во стечајните постапки.

Предизвикот да се истражува на оваа материја, со фокус на Република Македонија, произлегува од различните концепти и правни стандарди на одговорност на стечајните управници, предвидени во компаративните правни системи. Во правната литература и во судската практика се среќаваат различни

дена од денот на приемот на барањето да даде одговор на писмено барање на стечаен доверител со кое истиот бара информација во врска со стечајната постапка. Доколку бараната информација е достапна во регистарот на е-стечај или е депонирана во стечајното досие согласно со членот 85 ЗС, стечајниот управник во истиот рок за тоа писмено ќе го извести доверителот. ЗИДЗСП 192/2015: забрана за полагање на испит за стечаен управник во траење од три години, за што Министерството за економија донесува решение против кое може да се поведе управен спор пред надлежен суд во рок од 30 дена од денот на прием на решението.“

[6] ЗС, член 31/2., изборот на стечајниот управник се врши според методата на електронско избирање од листата на стечајни управници. Стечајниот судија е должен оваа метода да ја примени и во случај кога именува нов стечаен управник во случај на разрешување на претходниот стечаен управник.

[7] Костовски Д., http://www.akademik.mk/novite-zakonski-izmeni-ke-pridonesat-za-brza-i-efikasna-stechajna-postapka-dejan-kostovski-ekspert-za-stechaj/. Accessed 18 Мај 2017.

[8] Во интерес на проучувањето на ова прашање, особено се консултиравме со правните режими и практики на земјите кои согласно извештајот на светска банка покажуваат „најдобри практики“ на стечајни постапки (САД, Норвешка). Сепак, како компараитвни правни системи се послуживме и со стечајното право на Германија, Австрија, Франција Италија, Хрватска, Србија, Англија итн. Види повеќе: http://www.doingbusiness.org/. [accessed on 15 May 2017].

[9] McCormack, G.; Keay, A.; Brown, S.; *European Insolvency Law*, Edward Elgar Publishing Limited, UK, 2017, pp. 12-24.

теории и судски образложенија во поглед на прашањето за утврдувањето на граѓанско правната „одговорноста на стечајните управници.“ Во ова смисла и предизвикот да се проучи не/применливоста на теориите на quasi-judicial immunity, barton doctrine,[10] примената на концептот на субјектива одговорност на стечајниот управник, различните облици на вина за кои одговараат стечајните управници во одделните правни системи, правниот режим на исклучување на одговорноста за дејствијата на стечајниот управник што се одобрени од стечајниот судија итн. [11]

Како дел од реформата на стечајното право во Европски и светски рамки, познати се бројните активности преземени од страна на Европската комисија (ЕК), Меѓународната комисија за трговско право (УНЦИТРАЛ), Светска банка итн. Како плод на нивната работа, во правната литература и за потребите на практиката, се користат водичот за стечајно право на УНЦИТРАЛ комисијата за меѓународно трговско право (UNCITRAL - Legislative Guide on Insolvency Law), водичот за влегување во сила на модел законот за прекуграничен стечај (Guide to Enactment of the UNCITRAL Model Law on Cross-Border Insolvency - the “UNCITRAL Model Law”) (annex III)., Регулативата 2015/848 на ЕУ (Regulation (EU) 2015/848 of the European Parliament and of the Council of 20 May 2015 on insolvency proceedings, предлог директива на ЕУ за превентивна правна рамка за реконструкција и втора шанса (proposed EU Directive on Preventive Restructuring Frameworks and Second Chance / 2016) итн. Наведените правни извори придонесуваат за подобрување на состојбата при спроведувањето на стечајните постапки. Како суштински сегмент на тоа, се чини дека е законитото и ефикасно спроведување на постапките, каде стечајните управници имаат клучна улога и одговорност.

1. Улогата на стечајниот управник како орган на стечајната постапка

Стечајниот управник претставува еден од органите на стечајната постапка (ЗС, член 18). Во смисла на член 2, точка 67 од ЗС, „стечаен управник" е лице кое е овластено во стечајната постапка да ја води реорганизацијата или ликвидацијата на должникот. Во компаративната литература, стечајниот управник се среќава под повеќе различни називи и тоа: “administrators”, “trustees”, “liquidators”, “supervisors”, “receivers”, “curators”, “official” or “judicial managers” or “commissioners”. Улогата и значењето на стечајните управници

---

[10]Види:https://www.duanemorris.com/articles/the_barton_doctrine_is_alive_and_well_0216.html. Accessed 15 June 2017.

[11] Види: McCorvey J., Personal Liability for Bankruptcy Trustees: *Determining the Limits of the Doctrine of Quasi-Judicial Immunity*, St. John’s Bankruptcy research liability, 2014 Volume VI No. 21, p. 23.

произлегува пред сè од обемот на овластувањата, должностите во постапката, и правата и обвските што ги има како стечајниот управник согласно закон, како администратор на постапката.[1]

Комплексноста на позицијата на стечајниот управник е детерминирана од фактот што тој покрај тоа што мора да води сметка за имотот што влегува во стечајната маса, да го превенира секое потенцијално намалување на имотот и загубите од менаџирањето со тековните бизниси, треба да ги штити и интересите на доверителите, и тоа, не само од аспект на превенција во намалувањето на имотот на должникот, туку и во смисла на спречување на негово незголемување.[12]

Позиција на стечајниот управник прифатена во ЗС и судската практика, изречно е утврдена и во еден од принципите на Европската Банка за реконструкција и развој, насловен како „непристрасност на стечајниот управник спрема третите лица.“[13] Имено, во точка 9 од принципите е предвидено дека „стечајниот управник не треба да биде во служба на должникот, ниту на поединечните или колективните доверители. Со оглед на различните приоритети и интереси на овие субјекти, стечајниот управник има обврска да ги балансира конкуретните интереси во процесот исклучиво на на фер основа.“ По основ на ова, компетенциите и стручноста на стечајниот управник мора да се согласно потребите на спроведување на фер, ефикасна и ефективна ликвидација или реорганизација на субјектот на кој што се спроведува стечајна постапка.[14]

Според СЗ на Република Македонија, за стечаен управник судот именува физичко лице кое: се стекнало со лиценца за вршење на работите на стечаен управник; е запишано во трговскиот регистар како трговец поединец, јавно трговско друштво; односно друштво со ограничена одговорност кои имаат лиценца за стечаен управник и се регистрирани за вршење на дејноста исклучиво поврзана со спроведување на стечајната постапка, како и изработка и контрола над спроведувањето на планот за реорганизација предвидени со

[12] Legislative guide on insolvency law uncitral, The United Nations Commission on International Trade Law (UNCITRAL), New York, 2005, p. 183.

[13] http://www.worldbank.org/en/topic/financialsector/brief/the-world-bank-principles-for-effective-insolvency-and-creditor-rights. Accessed on 12 June 2017.

[14] Во одделни правни системи, стечајниот управник има овластување да поднесе тужба до директорите, поради ненавремено покренување на предлог за отворање на стечајна постапка. Во насока на ова, случајот Kornhaas v Dithmar. Види: http://bobwessels.nl/2015/12/2015-12-doc11-cjeu-10-december-2015-c-59414-kornhaas-v-dithmar/. Accessed on 27 May 2017. Види повеќе: http://leidenlawblog.nl/articles/the-logic-of-harmonisation-of-insolvency-law-in-the-eu. Accessed on 5 June 2017.

ЗС.[15] Според решенијата од ЗС, стечаен управник може да биде друштво со ограничена одговорност и јавно трговско друштво. Во случаите кога со решението за отворање на стечајната постапка за стечаен управник е именувано ЈТД или ДОО, во решението се наведува името и презимето на физичкото лице (вработен во друштвото) што има лиценца за вршење на работите на стечаен управник, и називот на друштвото кое е запишано во трговскиот регистар за вршење на дејностите исклучиво поврзани со спроведување на стечајната постапка.[16]

Обемот и видот на овластувањата на стечајниот управник ја наметнуваат законската обврската за задолжително осигурување од професионална одговорност, од сите ризици кои произлегуваат од вршењето на работите на стечаен управник. Покрај ова, стечајните управници исто така имаат обврска за обновување на лиценцата. Во насока на обезбедувањето на ефикасна и законита стечајна постапка, а како дел од реформата на стечајното право во Република Македонија, е и имплементацијата на концептот на електронското именување на стечајните управници. На улогата и значењето на овластувања и должности на стечајниот управник, укажува и фактот дека повредата на неговите обврски, т.е., злоупотребата на постапката за стечај од страна на стечајниот управник, претставува кривично дело во смисла на член 256/2 од КЗ.[17] Водејќи се од ова, лесно може да се констатира дека повредата на обврските на стечајниот управник, и злоупотребата на неговата позиција во постапката за спроведување на стечај или ликвифација, може да повлече граѓанско-правна, кривична или дисциплинска одговорност пред надлежните органи.[18] Во одредени ситуации, стечајниот управник може да биде се товари

[15] Од самата законска формулација на член 20/1 од ЗС, јасно произлегува дека стечаен управник може да биде само физичко или правно лице со статус на трговец, што исклучиво и единствено се занимава со работи кои што произлегуваат од стечајната постапка. Попрецизно, стечајниот управник, независно од тоа дали е трговец поединец, ДОО или ЈТД, единствено може да врши работи што се однесуваат на администрирањето на стечајната постапка. Види повеќе: Костовски Д., *Закон за стечај, коментар, објаснување, судска практика и предметен регистар,* Скопје, 2014, стр. 109.

[16] ЗС, член 20/2/3.

[17] ЗС, член 256/2., доверител, член на одбор на доверители или стечаен управник, кој за себе или за друг ќе прими имотна корист или ветување на имотна корист, за да се донесе или да не се донесе одлука во определена смисла или на друг начин да оштети барем еден доверител во постапката за стечај ќе се казни со парична казна или затвор до три години.

[18] Види повеќе: Костовски Д., *Овластувања и должности на стечајниот управник - нормативни аспекти и судска практика*, Зајакнување на административните капацитети за имплементација на правната рамка за стечај и ликвидација на компаниите. Види: http://www.economy.gov.mk/page/strengthening-administrative-capacities, Accessed 12 June 2017.

со сите три вида на одговорност.Во трудот ќе се задржиме само на граѓанско правната одговорност на стечајниот управник.

1.1. Овластувањата на стечајниот управник според македонското право

Со отворањето на стечајната постапка врз должникот, ex lege престануваат правата на членовите на органите на управување, управителот, односно директорот или друг орган на управување, застапниците и полномошниците, како и на членови на органите за надзор (ЗС, член 137). Со денот на отворање на стечајната постапка престануваат и договорите со кои се уредуваат односите меѓу друштвото со извршните членови на одборот на директори, членовите на управниот одбор, односно управителите.

Парниците што во времето на отворањето на стечајната постапка биле во тек за имотот што влегува во стечајната маса, ги преземе стечајниот управник, во име и за сметка на должникот. Со отворањето на стечајната постапка, се исклучува деликтната способност на должникот, а за настанатата штета што би настанала после отворањето на стечајната постапка, одговара стечајниот управник.[19] Стечајниот управник го застапува и претставува должникот, исклучиво за работите кои се однесуваат на стечајната постапка и стечајната маса (ЗС, член 33/1). Ако должникот – правно лице, продолжува да работи во текот на стечајната постапка, работењето го води стечајниот управник како администратор на постапката (33/2). Стечајниот управник ги води само оние работи на должникот - поединец што се однесуваат на стечајната маса, и го застапува како стечаен должник со овластувања на законски застапник (ЗС, член 33/3).[20]

Стечајниот управник е службено лица во смисла на ЗС. Според законската формулација од 33/4, при вршењето на своите должности стечајниот управник има статус на службено лице и право на заштита која според закон ја имаат службените лица. Ова законско решение се однесува на статусот на стечајниот управник како службено лице за време на спроведувањето на стечајната постапка, и остварувањето на полесна соработка со другите органи во функција на ефикасното спроведување на постапката. Меѓутоа, статусот на службено лице се однесува и на извршувањето на неговите должностите во според ЗС, и утврдувањето на неговата одговорност во случај на повреда на истите. Во ова смисла, во случај на повреда или злоупореба на должностите, „стечаен управник,“ ќе одговара во смисла на член 353 од КЗ, како вршител на

[19] Костовски Д., *оп. цит.*, стр. 167.

[20] Во конкретниот случај, законодавецот би требало да се користи со терминот „застапник по закон“, што во основа претставува управителот, односно членовите на управниот одбор.

кривично дело „злоупотреба на службената должност и овластување". Стечајниот управник има службена легитимација чија форма и содржина со акт ја пропишува министерот за економија (ЗС, член 33/4). Стечајниот управник се легитимира со службена легитимација што му ја издава Комората според нејзиниот статут (ЗС, член 33/5).

1.2. Должностите на стечајниот управник како орган на стечаната постапка

Корпусот должности предвидени во член 34 од ЗС, ги содржи обврските што стечајниот управник треба да ги изврши при спроведувањето на стечајната постапка, или постапката за реорганизација на должникот. Со именувањето на стечајниот управник, тој првенствено има должност да ја ажурира сметководствената евиденција на должникот до денот на отворањето на стечајната постапка и да започне попис (инвентар) на имотот во рок од десет дена од денот на именувањето и да го заврши пописот во рок од 30 дена од денот на неговото именување.[21] На овој начин, стечајниот управник треба да добие увид за материјалната состојба на должникот, и да ги преземе сите потребни мерки за колективно намирување на доверителите, водејќи сметка за максимална заштита на нивните интереси. Во интерес на остварување на целта на стечајната постапка, стечајниот управник е должен да состави почетен стечаен биланс, како и даночен биланс со состојба на денот на отворањето и на денот на заклучувањето на стечајната постапка кој се однесува на стечајната маса и трошоците на стечајната постапка (ЗС, член 34/1/4).

Во извршувањето на сите предвидени должности, стечајниот управник треба да постапува уреден и совесен трговец, и по овој правен стандард да се грижи за завршување на започнатите, а не извршени работи на должникот. Со ова законско решение, законодавецот предвидел дека стечајниот управник треба да постапува како професионалец (стручњак). Со внимание на уреден и совесен трговец, стечајниот управник е должен да ги извршува и работите што се потребни за зачувување и заштита на имотот на должникот, за да се спречи настапувањето на штета над средствата на должникот.

Стечајниот управник може да вработува лица со одобрение од стечајниот судија и да врши контрола на нивната работа. За текот на стечајната постапка и за состојбата на стечајната маса, стечајниот управник е должен да поднесе месечен извештај во кои се содржани податоци за имотот што е продаден, пренесен или на друг начин отуѓен, список на готовински прилив и одлив извршен во текот на претходниот месец, почетна и крајна финансиска состојба на стечајниот должник, список на ангажираните лица, назначувајќи ги стручните лица и износите што им се исплатени, и други со закон утврдени податоци што е должен да ги достави.

[21] ЗС, член 34/1(1).

Во делот од ЗС што ги уредува должностите на стечајниот управник, предвидени се и други законски должности. Повредата на која било од овие должности, го отвора прашањето за концептот на граѓанско правната „одговорноста на стечајните управници."

3. Концептот на одговорност на стечајниот управник според македонското право

Проучувањето на концептот на „одговорност на стечајните управници," ја наметнува потребата од анализа на повеќе прашања кои се однесуваат на работата на стечајниот управник. Анализата врз постојните теоретски и практични резултати од компаративните истражувања на ова поле, нѐ наведоа на констатацијата дека ова прашање е исклучително комплексно, особено поради различните концепти на одговорност што се предвидуваат во одделните правни системи.

Различноста на правните режими што го уредуваат концептот на граѓанско правната одговорност на стечајните управници, се базира на различниот степен на вина што повлекува граѓанска правна одговорност за стечајните управници. Во компаративно правна литература се прави разлика помеѓу одговорноста на управникот како администратор на имотот на стечајниот должник, од неговата „лична одговорност" во случаите кога постапил спротивно на законските прописи кои го предвидуваат неговиот обем на одговорност и облик на вина.[22]

Во Република Македонија прифатен е концептот на субјективна одговорност, и тоа со највисок степен на одговорност, односно, најригорозниот облик на вина, како основ за утврдување на одговорност на стечајниот управник при извршувањето на должносите во смисла на член 34 од ЗС. Во основа, концептот на „одговорност на стечајниот управник", подпаѓа под унифицираниот концепт на одговорност, применлив на членовите на управните и надзорните органи, во смисла на Закон за трговските друштва („Службен весник на Република Македонија" бр. 28/2004; 84/2005; 25/2007; 87/2008; 42/2010; 48/2010; 24/2011; 166/2012; 70/2013; 119/2013; 120/2013; 187/2013; 38/2014; 41/2014; 138/2014; 88/2015; 192/2015; 6/2016; 30/2016 и 61/2016).

Во Република Македонија, стечајните управници како и членовите на органите на управување, одговараат за штетата предизвикана со „обично невнимание" при извршувањето на должностите. Попрецизно, стечајните

[22] Reads S., Bankruptcy trustee may be personally liable if claims encumbered by an undisclosed right of pledge are collected against the will of the pledge holder, 2016. URL= https://www.stibbe.com/en/news/2016/march/bankruptcy-trustee-may-be-personally-liable-if-claims-encumbered-by-an-undisclosed-right-of-pledge. Accessed 6 June, 2017.

управници мора да постапуваат како уреден и совесен трговец. Овој правен стандард е дефиниран во ЗТД, и во ЗС, и согласно законската формулација на член 2 (3), „внимание на уреден и совесен трговец" е правен стандард за утврдување на одговорноста на стечајниот управник при вршењето на неговите работи и овластувањата, со кои се определува вниманието на стечајниот управник кое треба да го има при вршењето на доверените работи, односно со внимание на способен и вешт човек (професионалец), при што тој одговара и за обично невнимание при вршењето на доверените работи (ЗС, член 2 точка 3).

За причинетата штета на стечајниот должник, на стечајните доверители, или на друга заинтересирана страна,[23] стечајниот управник, без разлика дали има статус на трговец - поединец, или трговско друштво, одговора, т.е., е должен е да ја надомести. За предизвиканата штета на секој од учесниците во стечајната постапка, стечајниот управник одговара со сиот свој имот, доколку не постапувал како уреден и совесен трговец, не постапува според Кодексот на етиката на стечајните управници и професионалните стандарди или не ја врши работата согласно ЗС (ЗС, член 27/1). Стечајниот управник, нема да одговара за штетата причинета со дејство, односно упатство, одобрено (дадено) од стечајниот судија. Сепак, според ЗС, тој ќе одговара за причинетата штета, доколку одобрението или упатството дадено (одобрено) од судијата, го издејствувал со измама (ЗС, член 27/2). Исклучувањето на одговорноста на стечајниот управник, во случаите кога неговото дејствије е одобрено од страна на судот, не значи дека тој е ослободен од одговорност во секој случај. Во практиката, при примената на ова законско решение, особено треба да се води сметка за тоа дали постоела намера на страната на стечајниот управник, т.е., дали тој го измамил судијата со цел да добие одобрение за преземените дејствија во постапката.

Стечајниот управник е должен да ја надомести и штетата причинета на доверителите на стечајната маса, т.е., штетата на доверителите кои стекнале побарување после отворањето на стечајната постапка,[24] по основ на неисполнување на обврската од стечајната маса преземена со негово законито правно дејство. Стечајниот управник може да се ослободи од ова обврска, ако докаже дека не знаел и не можел да знае за можната и веројатната за

[23] Заинтересирано лице е секое лице чии права, обврски или интереси се засегнати од стечајната постапка или од посебни прашања во стечајната постапка, вклучувајќи го и должникот, стечајниот управник, доверителот, сопственикот на капитал во друштвото, одборот на доверители, надлежен државен орган или друго лице. Лицата со далечен, спореден или индиректен интерес засегнати од стечајната постапка не се сметаат за заинтересирана страна (ЗС, член 2(14)).

[24] ЗС, член 2 (10), „доверител на стечајна маса" е физичко или правно лице кое по која било основа има побарување спрема стечајниот должник, а кое настанало по отворање на стечајна постапка.

недоволност на стечајната маса за исполнување на преземената обврска (ЗС, член 27/3).

Компартивно, според член 31/1 од Законот за стечај на Република Србија, во случај кога при вршењето на својата работа стечајниот управник предизвикал штета на учесниците во постапката, намерно или со крајно невнимание, стечајниот управник одговара за штетата со личниот имот.[25] Од ова законско решение произлегува дека и стечајните управници во Република Србија одговараат по концептот на субјективна одговорност, меѓутоа, не одговараат за штетата предизвикана со „обично невнимание." Следствено, предвидуваат поблаг правен режим на одговорност на стечајниот управник. Според член 92/1 од Хрватскиот Закон за стечај, стечајниот управник е должен да ја надомести штетата на сите учесници ако по своја вина повредил некоја од своите обврски.[26] Од ваквата законска формулација произлегува дека во Хрватска е прифатен концептот на субјективна одговорност на стечајниот управник, без да се навлегува степенот на вина што повлекува одговорност на стечајниот управник. Според член 92/2, стечајниот управник исто така нема да одговара за настанатата штета, доколку истата е последица на дејствија преземени со одобрение на судот, т.е., по налог или упатување од судот. Исклучок постои во случаите кога одобрението е обезбедено со измама.

Според, section 60 од Германскиот закон за стечај (Insolvenzordnung, во понатамошниот текст скратеницата ЗСРГ),[27] стечајниот управник е одговорен за штетата предизвикана на сите учесници во постапката, доколку противправно ги повреди обврските со кои се товари согласно ЗСРГ. Тој е должен да обезбеди преземање на дествија што се подобни и со соодветно внимание на стечаен управник. Од законската формулација, јасно произлегува дека стечајниот управник одговара по концептот на субјективна вина, следствено, тој може да се ослободи од одговорност, доколку докаже дека штетата не произлегува од неговата вина.

Според Австрискиот закон за стечај (во понатамошниот текст АЗС)[28], стечајниот управник одговара по концептот на субјективна одговорност. Според решението предвидено во член 157b од АЗС, стечајниот управник е должен да ги извршува своите обврски со потребното внимание што го бараат неговите менаџерски обврски. Во ова законско решение, АЗС се повикува и на

[25] Zakon o stečaju, Sl.glasnik RS, br. 104/2009, 99/2011, - dr.zakon, 71/2012- odluka US, 83/2014).
[26] Stečajni zakon, NN 71/15 - na snazi od 01.09.2015.
[27] Види: German Insolvency Statute (*Insolvenzordnung*), http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:4BaeVLaB-QcJ:www.gesetze-im-internet.de/englisch_inso/+&cd=1&hl=en&ct=clnk, Accessed on 12 May 2017.
[28] Rautner Attorneys at Law, Austrian Insolvency Code, Fluent in Banking&Finance.

примената на член 1299 од Австрискиот граѓански законик (АГЗ),[29] каде е утврден концептот на професионална одговорност, т.е., одговорност за знаење и внимание што е потребно за извршување на обврските од соодвените сфери на работење. Според формулацијата од АГЗ, „лицето што јавно води канцеларија, се занимава со уметност, трговија, занаетчиство, или кој што доброволно презема одговорност за бизнис што наметнува/бара специјалистичко знаење, или вонредно внимание, и со тоа гарантира однесување согласно овие стандарди, ќе одговара доколку почитувањето на овие стандарди недостига во изверувањето на обврските.“ Според АГЗ, секој експерт ќе одговара за причинетата штета доколку отстапи од исполнување на бараните стандарди на внимание и знаење, што се бараат за еден просечен и одговорен член на соодветното професионално друштво.

Од анализата спроведена врз компаративните решенија што го уредуваат прашањето за „одговорноста на стечајниот управник“, неспорно произлегува дека стечајните управници одговараат по концептот на „субјективна одговорност“. Исто така, неспорно е дека во Република Македонија прифатен е највисокиот степен на одговорност на стечајните управници. Сепак, утврдувањето на граѓанската одговорност на стечајниот управник, се чини не така едноставно. Ова од причина што најголем дел од дејствијата што се преземаат од страна на стечајниот управник, се со одобрение на членовите на одборот на доверители, т.е., со одобрение на стечајниот судија, што ја исклучува одговорноста на стечајниот управник во смисла на ЗС.

Во Република Македонија, во пресудата број П-1-53/10, Основниот Суд во Штип утврдил дека се сторени низа незаконитости и пропусти направени во стечајната постапка СТ. бр. 16/2000, и тоа од страна на стечајниот управник и стечајниот совет. Како тужена странка во постапката, во смисла на член 70 од Законот за судови („Службен весник на Република Македонија“ бр. 58/2006, 62/2006, 35/2008 и 150/2010), се јавува Република Македонија. Во образолежнието на Судот било истакнато дека стечајниот управник постапувал по налозите на стечајниот совет. Попрецизно, дека стечајниот совет го донел решението за заклучување на стечајната постапка на ден 04.09.2003 година, а со решение од 16.10.2003 година и наложил на стечајната управничка да изврши впаручување на новопронајдениот имот што се однесува на невижен имот што го купила тужителката. Во решението со кое што ја заклучил постапката, стечајниот совет не предвидел задолжение на стечајниот управник за продолжување на сите постапки кои се однесуваат на стечајниот должник. Со овој пропуст на стечајниот совет, преклудирани се правата за заштита на интересите на тужутелката, која ја уплатила купопродажната цена и данокот на промет за недвижноста. Оттука, според Основиот Суд е и одговорноста за

[29] Campbell D., Campbell C., Professional liability of laywers, Centar for International legal studies, Austria, 1995, p. 4.